БАРКАМОЛ АВЛОД ТАРБИЯСИДА МУТАФАККИРЛАРНИНГ ФИКРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ.

Соибназарова Муқаддас Норпўлатовна – катта ўқитувчи Жиззах давлат педагогика университети
Фаттохова Нозима- Бошланғич таълим факультети 3-курс талабаси

АННОТАЦИЯ: Ушбу мақолада Баркамол авлодни тарбиялашда умуминсоний қадрирятларни ҳар томонлама етук, мукаммал, аҳлоқий пок, маънавий устивор жиҳатларини улар онгига сингдириш иймон эътиқоди бутун, ўз халқи, Ватанига фидиой шахс этиб тарбиялаш ҳақида.

КАЛИТ СЎЗЛАР: комил инсон тарбияси, маънавий мерос, маънавий омиллар.

Ёш авлодни ахлоқий, ақлий жисмоний жихатдан баркамол шахс этиб тарбиялаб вояга йтказиш асрлар давомида инсониятнинг илғор намаёндалари ўртасида жиддий мунозарларни келтириб чиқазган ҳамда мухим масалалардан бири бўлган. Бу ҳақида кўплаб ҳоялар яратилиб, илгари сурилди. Олийжаноб фазилатли йетук шаҳсни гохо ой, гохо қуёшга ўҳшатилади. Баркамол инсонни тарбиялаш ҳозирги замонда ҳам ўз долзарблигини йўқотмаган.

Баркамол авлодни тарбиялашда умуминсоний қадирятларни ҳар тамомлама йетук, мукаммал, ахлоқий пок, маънавий устувор жиҳатларини улар онгига сингдириш, имон-еътиқод бутун, ўз халқи, ўз ватанига фидоий шахс етиб тарбиялашга еътибор бериш зарур. Илгари одимлаб бораётган ватанимизда ёшлар сидқидилдан билимли, салоҳияти бўлиб тараққиётнинг ривожланишга улкан ҳисса қўшмоқдалар. Шахсни баркамоликка йетакловчи куч бу маърифатдир. Инсон учун зарур бўлган ижобий фазилатлар сахийлик, сабрлилик, камтарлилик, ҳамжиҳатлик инсоннинг олий кўрки ҳамда руҳий таянчидир.

Аждодларимиз тамал тошни қўйган пиллапоялардан ёшлар юқори чўққиларга кўтарилмоқда. Уларга асосан аждодларимизнинг яъни улуғ мутафаккирларимизнинг таълим-тарбияга оид қарашларининг ёшлар онгига таъсири муҳим бўлмоқда. Мутафаккирларимиз Абу Райҳон Беруний таърифлашганидек баркамол шахсни тарбиялашнинг муҳим мақсадлари: яъни ақлий тарбия, ахлоқий тарбия, нафосат тарбияси, жисмоний тарбия ҳамда соғломлаштириш тарбияси, меҳнат тарбияси байналминал тарбияси, ватанпарварлик тарбияси, ва оила тарбияси турларига амал қилмоқдалар. Айни дамда ёш авлоднинг олдида турган асосий долзарб масалалардир. Юртсевар, олийжаноб, дўстона, адолатлик, ҳалол бўлишдек фазилатларга эга бўлиш келажак авлоднинг мақсадидир. Ҳар томонлама ривожланган етук шахсни жамиятдаги ўрни ва фаолияти муҳим. Алломалар эътироф этган жисмоний тарбия борасидаги тавсияларда соғлом турмуш тарзи кун

тартибини тўғри уюштириш, спорт билан шуғулланиш, тана аъзоларини чиниқтириш назарда тутилади. Ахлоқий тарбия орқали одоб ахлоқ борасидаги бахс мунозаралар ташкилланиб ўтказилмоқда. Ахлоқий тарбия манбаига айланмоқда. Ахлоқий баркамол инсон маънавий ҳаловатдан мамнун бўлса яъни қаноат қилса уларнинг иродаси кучлидир.[1] Инсонда адолатлилик афзаллик, бурч каби юксак хислатларни шакллантириш учун кўплаб чора тадбирлар олиб борилмоқда.

Нафосат тарбияси оқали ёшларнинг санъатга оид иқтидор қобилятлари ўсмоқда. Ҳаёт табиат гўзалликларини ўзида намоён этган, уларни тушуниш улардан оқилона фойдаланишга эътибор берилмоқда. Айнан нафосат тарбияси орқали халқимизнинг маданият қираларини ўз билимлари билан дунёга танитмоқдалар. Шу аснода турли саъат соҳасидаги танловларда иштирок этмоқдалар. Ақлий тарбия бериш билан ёш авлодни билим олишга қизиқтириб, фан техника, маданий соҳасидаги билимларини кенгайтирилмоқда. Ахлоқ одоб борасидаги тадбирларда айнан мутафаккирларнинг меросига мурожаат этган ҳолда маънавий-маърифий тадбирлар музокараларнинг ўтказилиши ҳам нечоғлик уларга бўлган ҳурмат эҳтиромнинг яққол намунасидир. Ақлий тарбия борасида ёшларнинг илмий изланишлар тадқиқотчилик фаолияти билан шуғуллагишга, илм-фан ютуқлардан фойдаланишга эътибор берилмоқда. Бугунги кунда ёшларимиз ҳам ўзлари буюк кашфиётлар, иҳтиролар устида тинмай изланишлар олиб борилмоқда.

Давлат раҳбарларимиз томонидан озод юртнинг ҳур фикрли ворисларини тарбиялаш-нинг ўзига ҳос дастурул амалий тавсияларини яратиш тадбирлари қўлланиб келинмоқда. Бунинг учун давлат раҳбарларининг “Маънавий ва маърифат, маданият ахлоқ ҳақидаги асарларни кўплаб чоп этиш айниқса маданий мерос билан бирга янгиланаётган бугунги турмуш тарзини ҳамда янгича тус олаётган жамиятимизнинг мазмун-моҳиятини теранроқ ёритиш, кенгроқ ўрганиш муҳимдир”.[2] - деган фикрларини ёодга олиш кифоядир. Маънавий соҳада ўз ифодасини топган аниқ равшан ютиқларни муваффақиятли деб хисобламоқ жоиз.

Халқнинг маънавияти, маданияти унинг хақиқий тарихи ва ўзига хослиги қайта тикланаётганлиги; Жамиятимизнинг тараққий эттириш йўлидан муваффақиятли равишда олға силжитишда ҳал қилувчи, таъбир

[1] Буюк сиймолар, алломалар. - Тошкент: 1997. 39-бет.

[2] Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. “Ўзбекистон” 2016 й.

жоиз бўлсабелгиловчи аҳамиятга эгадир. Халқимиз сарчашмаларининг кўзлари қайтадан очилганлиги жаҳон маданияти ютуқларига зўр ҳисса қўшган буюк аждодларимизнинг маънавий ва маданий мероси чуқур англанмоқда.

Ҳар бир авлоднинг ўз ўтмишига олийжаноб миллий, маданий, диний анъаналарига хурмат билан қараш, уларни асраш айни чоғда ҳозирги замон жаҳон тараққиёти ва маънавияти қадрятларини ўзлаштириш муҳим манбалардандир. Халқимиз ўзининг миллий ўзлигини англаб етди. Ёш авлод буюк аждодларимизга муносиб бўлиш борасида интилишларини таъкидлаш даркор бирор бир жамият маънавий имкониятларини инсонлар онгига маънавий ва ахлоқий қадрятларини ривожлантирмай туриб ўз исдиқболини тасаввур эта олмайди.

Халқнинг маданий қадрятларини маънавий мероси асрлар мобайнида нафақат Шарқ халқлари учун балки Ғарб халқлари учун қудратли манба бўлиб хизмат қилади.аждодларимиз томонидан кўп асрлар давомида яратиб келинган ғоят улкан бебаҳо меросни тиклаш давлат сиёсати даражасига кўтарилган муҳим вазифа бўлиб қолди. Маънавий қадрятларни тиклаш, миллий ўзликни англаш халқнинг маънавий сарчашмаларига унинг илдизларига қайтишдан иборат узвий таббий жараёндир.

Халқимиз ўз тақдирини чинакам эгаси, ўз тарихининг ижодкори ҳамда ўзига хос миллий маданиятнинг соҳибига айланди. Маънавий қадрятларни тикланиши ҳозирги замон тараққиётининг мослашишини англатади. Аҳлоқ ва маънавият ҳар бин инсоннинг фикри, зикрида бўлиши керак. Юксак даражадаги аҳлоқий фуқарони вояга етказиш ҳар бир фуқаронинг бурчидир. Маънавий тикланиш-инсонларнинг фикрлаш тарзини ўзгариши мустақиллик руҳи белгилаб берадиган янги авлодга муносиб зиёлиларнинг пайдо бўлиши демакдир. Халқнинг келажаги, маънавий қудрати миллий онгининг ижодик кучига боғлиқ. Маънавий, ақлий ахлоқий ўсиш ҳамда ривожланишга ҳеч қандай нарса тўсиқ бўлиши мумкин эмас. Ўзбек халқи авлодан авлодга ўтиб келган ўз тарихий ва маданий қадрятларни, ўзига хос анъаналарини сақлаб қолишга мувофиқ бўлди. Тарих миллатнинг хақиқий тарбиячисига айланди. Буюк аждодларимизнинг бизга қолдирган бой, маданий, маънавий мероси, жасоратлари тарихий хотирамизни жонлантириб, фукаролар онгини янада шакллантириб юборди. Баркамол авлодни улғайтириш учун алломаларнинг ўгитлари дастуруламал бўлиб хизмат қилмоқда. Ҳозирда Ўзбекистон деб аталмиш диёримизда билимли, салоҳиятларни ёшларнинг нуфузи ошиб бормоқда. Ҳар бир ёшларнинг ғоя ва мақсадлари етук чўққиларни забт этишдан иборат.

Илгари одимлаб бораётган Ўзбекистонда ёшлар билимли бўлиб камол топмоқдалар. Давлатимизнинг ривожланиб дунё мамлакатлари сафидан ўрин эгаллашга сидқидилдан кўмаклашмоқдалар. Албатта ишонч эътиқод бор жойда ташаббускорлик ҳамда бунёдкорлик фаолияти бўлади. Инсон аввало маънавий етукликка эришмоғи даркор.

Ҳалқимиз тарихида маънавий – маърифий юксалишлар ҳамма вақит ҳам қуллаб –қувватланмаган, айрим ҳолларда кескин қаршиликларга дуч келинган. Онгли равишда минг йиллардан бери шакллантирилиб, ривожлантирилиб келинаётган миллий-маънавий қадирятларни ҳалқ онгидан, ҳотирасидан, қалбидан ўчиришга ҳаракат қилинган.

Бироқ ҳалқнинг азалий орзуси ҳеч қачон унинг қалбидан ўчмаган. Ҳалқ доимо ўз фарзандларини ота-боболар ўгит, панд-насихатлари, урф-одатлари,анъаналари асосан пинҳона бўлсада тарбиялаган. Уни тўла қонли амалга ошириш эса мустақилликнинг илк кунларидан бошлади.

Юқорида қайт қилган манбалардан шунди хулоса қилиш мумкункий, шу заминда яшаб дунё тарақиётига ҳисса қўшган аломаларимиз шак-шубҳасих дунё илм аҳли тан олгандек буюк семолардир.

Мана шундий буюк алломаларнинг ишларини янада бойитиб, тўлдириб, сайқаллаштириб, бутун дунё тараққиётига ҳисса қўшаётган олимлар ва уларнинг фарзандлар, шогирдлари буюк боболаримизнинг издошлари ҳисобланади.

Талаба-ёшларимизни миллий маънавий қадирятлар билан бойитишда “Аесто” номли китоб билан бирга “Куръони Карим” китоби ва “Хадиси Шаъриф” номли муқадас китобларнинг ахамияти биқиёс. Ҳар бир шахснинг, жамиятнинг равнақ топишда ахлоқнинг асосий роли тасвирланади. Зеро, жамият аъзоси бўлган ҳар бир кишининг аҳлоқсизлиги жамиятга қайдаржада зарар етказса, яхши аҳлоқли кишилар унинг равнвқига шунча хисса қўшадилар.

Маънавий юксалишга эришиш йиллар давомида давом этаверар экан. Маъанвий ҳаёт олдига қўйиладиган талаблар пайдо бўлаверади. Ўзбекистон деб аталмиш давлатимиз тараққиёт зиналаридан янги чўққилар сари одимлаб бораверади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Мирзиёе Ш.М. Буюк келажагимиз мард ва олийжаноб халқимиз билан бирга қудратмиз. “Ўзбекистон” 2017 й.
2. Мирзиёе Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. “Ўзбекистон” 2016 й.
3. Маънавият юлдузлари. Т.А.Қодирий номидаги халқ мероси нашриёти. 1999 й.
4. Хасанбоев Ж. Тўрақулов Х, Хайдаров М, Ҳасанбоева О. Педагогика фанидан изоҳли луғат. Т. Фан ва технология. 2008 й.
5. Хайруллаев М. Уйғониш даври ва Шарқ мутафаккири. – Тошкент: 1971. 38-бет.
6. Буюк сиймолар, алломалар. - Тошкент: 1997. 39-бет.
7. Абу Наср Фаробий. Фозил одамлар шаҳри. Тошкент: 1993. 187-бет.

8. Soibnazarova, M. (2023). ЁШЛАРГА МИЛЛИЙ ҚАДИРЯТЛАРИМИЗНИ СИНГДИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК АСОСЛАРИ. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 2(6). извлечено от https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/7515

9. Soibnazarova, M. (2022). ЗНАЧЕНИЕ ТРУДА АБДУРАУФА ФИТРАТА В ОБРАЗОВАНИИ РАЗВИТОГО ПОКОЛЕНИЯ. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 2(5). извлечено от https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5100

10. Soibnazarova, M. (2022). ПРОЯВЛЕНИЕ ИДЕИ ПРОСВЕТИТЕЛЬСТВА И ЧЕЛОВЕЧНОСТИ В ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АБДУЛХАМИДАЧУЛПАНА. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 2(5). извлечено от https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5101

11. Soibnazarova, M. (2022). БУЮК МАЪРИФАТПАРВАР М.БЕҲБУДИЙНИНГ ПЕДАГОГИК ФИКРЛАРИНИНГ ТАЪЛИМ ВА ТАРБИЯ ЖАРАЁНИДАГИ АҲАМИЯТИ. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 2(6). извлечено от https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5572

12. Soibnazarova, M. (2022). ЁШ АВЛОДНИНГ МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ ТАРБИЯСИДА МУТАФАККИРЛАРНИНГ ФИКРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 2(6). извлечено от https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5573

13. Soibnazarova, M. (2022). АЛЛОМАЛАР АСАРЛАРИДА ИНСОНПАРВАРЛИК МУАММОЛАРИ. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 2(6). извлечено от https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5574

14. Norpulatovna, S. M. (2021, January). THE PROBLEMS OF HUMANITY IN PHILOSOPHICAL SCIENTIST. In Euro-Asia Conferences (Vol. 1, No. 1, pp. 478-479).

15. Sanakulova, Z. A., & Soibnazarova, M. N. (2017). Modular training as a pedagogical technology. Pedagogicheskoe masterstvo: X Mezhdunarodnaya nauchnaya konferentsiya, Moskva, iyun’2017.

16. Munarova, R. N. O. S., & Soibnazarova, M. N. L. (2022). ONTOGENEZNING TURLI DAVRLARIDAGI SHAXS IQTIDORINI NAMOYON BO ‘LISH JIHATLARI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(2), 682-688.

17. Соибназарова, М. Н., & Санакулова, З. А. (2016). Некоторые психологические проблемы общения в подростковом возрасте. Молодой ученый, (5), 737-739.

18. Санакулова, З. А., Соибназарова, М. Н., Бойтураева, Н. И., & Юлдашев, Ш. Э. (2016). Психологические условия формирования навыков самостоятельного мышления у учащихся. Молодой ученый, (8), 1022-1024.

19. Soibnazarova, M. (2022). YOSHLAR TARBIYASIDA ABDURAHMON JOMIYNNIG ASARLARIDAN FOYDALANISH. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 2(3). извлечено от https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5634

20. Jumanazarova, Dilnoza Umurzaqovna and Soyibnazarova, Muqaddas Norpulatovna (2022) "SOME CONSIDERATIONS ON THE CLASSIFICATION OF SPIRITUAL AND MORAL VIRTUES, " Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal: Vol. 2022 : Iss. 1 , Article 13.

21. Soibnazarova, M. (2022). ILM-MA'RIFAT VA AXLOQ TO'G'RISIDAGIFIKRLAR JALOLIDDIN DAVONIY ASARLARIDA. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 2(3).

22. Soibnazarova, M. (2022). ЁШ АВЛОДНИНГ МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ ТАРБИЯСИДА МУТАФАККИРЛАРНИНГ ФИКРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 2(6).

23. Soibnazarova, M. (2022). АБДУРАУФ ФИТРАТ АСАРЛАРИНИНГ БАРКАМОЛ АВЛОДНИ ТАРБИЯЛАШДАГИ АҲАМИЯТИ. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 2(5).

24. Soibnazarova Muqaddas Norpulatovna. (2021). THE PROBLEMS OF HUMANITY IN PHILOSOPHICAL SCIENTIST. Euro-Asia Conferences, 1(1), 478–479. Retrieved from https://papers.euroasiaconference.com/index.php/eac/article/view/15

25. Soibnazarova, M. (2022). АБДУЛҲАМИД ЧЎЛПОН МАЪРИФИЙ ФАОЛИЯТИДА МАЪРИФАТПАРВАРЛИК, ИНСОНПАРВАРЛИК ҒОЯЛАРИНИ НАМОЁН ЭТИЛИШИ. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 2(5).